

pendre que el canvi de **barditxa* en *baldrítxa* no necessita justificació. A Eivissa i a Altea PERD- > *beldr*-labialitzat en *boldr*- i -j- per l'arabització.

En la costa del Principat deu existir en lloc de *baldrítxa* una variant *baldriga*. No sembla que pugui posar-se cap dubte sobre l'existència i genuïnitat d'aquesta forma; ni creïem que es pugui pensar en una variant molt antiga *PERDÍCA, deguda al gènere femení, no sols perquè no ha existit tal forma en romànic i perquè un canvi de -CE en -CA, anterior a la palatalització de la consonant, no es registra i a penes es pot concebre com un fet mossàrab, sinó perquè el canvi de PE- en *ba-* hauria de ser forçosament arabitzant i justament informen que les úniques notícies concretes sobre ús popular de tal forma es refereixen a la zona del baix Ter, la qual no suggereix arabització. Tota la informació dels ornitòlegs i de l'*AlcM* sobre aquesta forma sembla descansar en un treball del naturalista Josep Fuset i Tubià, de l'any 1913, del qual tinc notícia gràcies a l'amabilitat del meu savi amic Maluquer, treball que es publicà a les *Memorias de la R. Soc. Esp. de Hist. Nat.*, vol. VII, mem. vi, p. 587; encara que Fuset diu vagament que s'usa a Barcelona i a Girona (la província, és clar) les dades de Fuset, almenys pel que fa a noms populars, solen ser de segona mà i provinents dels llibres d'Estanislau Vayreda, que publicà en els anys 1883-87, i observava en el Baix Ter, en el que és referenciat a fauna marina. No recolliren *baldriga*, -*itxa* Sallent (en la seva monografia del BDC x, 59), ni el *DFa.*, ni els altres (llevat *AlcM*). Que el mot tingui existència real no vol dir, però, que sigui forçosament una variant recollida amb tota exactitud, però sobretot no vol dir que sigui molt antic en la llengua. En primer lloc cal tenir en compte que el nostre ocell es presenta en quantitats molt més apreciables a les costes de les Balears i dels Columbrets que a les del Continent (si ho entenc bé Maluquer no el té observat dels Alfacos i el Baix Ebre, país tan ric en aus marines). Encara que és clar que una espècie tan abundosa a les Illes no pot deixar d'aparèixer més o menys a la costa empordanesa. Però si allí és força menys freqüent que a Menorca i els Columbrets, és versemblant que el seu nom es divulgues més o menys generalment des del seu bàsic hàbitat insular; i amb noms propagats en aquesta forma s'esdevé sovint que sofreixen alteracions, per contaminació, en les zones on l'animal apareix amb menys freqüència.

Allí doncs pogué haver-hi alteració per influència del nom d'un altre ocell (*papafiga* o el que sigui), o que caçadors acastellanats hi fiquessin el castellà *barriga* (observant la panxa més o menys prominent de les dues espècies, sobretot el *puffinus anglorum*) o bé encara la variant nasqué fora de Catalunya (barrejant-se p. ex. amb un nom britànic). En particular fóra fàcil d'admetre que hi hagué contaminació, inspirada en la semblança amb una perdiu, per part de *perdigana*, *perdiganya*, *perdigot*, *perdigó*. En tot cas l'existència de la forma *baldriga*, ni si es confirmés la seva importància, no es podria objectar seriosament

contra aquesta etimologia. Al capdavant també fóra concebible que es tracti d'una forma nascuda en el Baix Ebre o en costes valencianes, i provinent realment del mossàrab, per regressió des d'una correspondència arabitzada de *perdigana*, *perdigall*, *perdigot*⁴ o algun altre dels nombrosos derivats de PERDICEM que tenen -c- conservada des d'antic com a velar.

¹ És «ocell de pas, de color negre, semblant a la gavina però més petit». — ² Com a alternativa, una forma arabitzant **albardritja*, amb metàtesi i dissimilació > **aldanbritja* assimilat (*a*)*llambritja*. —

³ Observem que els fets d'arabització de la r- no es presenten enlloc en massa tan gran com a Menorca, l'illa que més decisivament i més llarg temps estigué sotmesa als sarraïns, car allí fins es diu *àbit* per *api* (cosa estranya a Mallorca). La pronúncia *baldrítja* que Maluquer recorda de boca del peniscollà, si no és cosa merament individual o ocasional, es podria explicar també pel canvi arabitzant d'una -tx-, canvi que no és rar en noms i mots romànics de l'hispano-àrab tardà, car l'àrab no coneix el so de ç però sí té el de ġ, i en gran massa. — ⁴ Per exemple, aquest o un diminutiu en -ATTU pogué passar a **bald(r)iqat* (amb el trasllat d'accent a la penúltima llarga, normal en àrab vulgar), que tindria aire de ser un plural àrabic en -at.

+Baldrutx, V. bord

BALDUFA, mot estrany a totes les llengües veïnes, però d'ús general i molt antic en català i en llengua d'oc, d'origen incert si bé en tot cas de vella nissaga romànica (no hi ha res de semblant en àrab); si hem de jutjar pels altres sentits del mot i dels diversos derivats del seu radical, sembla que cal partir de la idea de cosa que oscilla o dona voltes, que és inflada o falsa, i no es pot assegurar si és una formació autòctona medieval o ja anterior. □ *I.^a doc.*: 1371, Jacme Marc.

Ni en aquest diccionari de rims (237) ni en el de Lluís d'Aversó (109.6), que és posterior en uns 20 o 25 anys, no hi ha definicions, però consta que rima amb mots accentuats en la u, tals com *bufa*, *estufa*, *xufa*, *truja*, *arrufa*; i no cal dubtar de la identitat amb el nostre mot, donada una estructura tan inequívoca. Ja apareix clarament definit en un Nebrija llatí-català del S. xv (i es copià el 1503): «car yo te farey virar *binis*: lo borinot o *baldufa*» (f° 161v1, però no en el Busa-Nebrija cat-ll. de 1507 ni el de 1562); també en els de Torra (1650), Lacav. (1695), etc., i en vells escriptors de la Renaixença.

En llengua d'oc el tenim documentat ja en el *Misteri de St. Antoni de Vienés*, que deu ser de la fi del S. xv (i es copià el 1503): «car yo te farey virar coma una *boudoufo*», amb una variant ms. *badufo* (ço que Levy normalitza acceptablement en *baldufa*, PSW I, s. v.; Pansier, *Hist. L. P. Avignon* v, 162); poc després trobem a Limoges una forma amb vocal deslabialitzada per diferenciació, *bandiffa*, en la primera meitat del S. xvi (Ant. Thomas, *Rom.* xxxv,